

дану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Стаття 22 Цивільного кодексу України встановлює, що особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування.

Відповідно до п. 22.1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності наземних транспортних засобів» при настанні страхового випадку страховик (страхова організація, що має право на здійснення обов'язкового страхування цивільної-відповідальності) відповідно до лімітів відповідальності страховика відшкодовує у встановленому Законом порядку оцінену шкоду, яка була заподіяна у результаті дорожньо-транспортної пригоди життю, здоров'ю, майну третьої особи.

Відповідно до ст. 29 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» у зв'язку з пошкодженням транспортного засобу відшкодовуються витрати, пов'язані з відновлювальним ремонтом транспортного засобу з урахуванням зносу, розрахованого у порядку, встановленому законодавством.

Відповідно до положень ст. 1194 Цивільного кодексу України особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням).

Виходячи з приписів ст. 1194 Цивільного кодексу України зазначена норма має на меті забезпечення принципу повного відшкодування заподіяної шкоди потерпілому, як-

що сума виплаченого страхового відшкодування є недостатньою.

Відповідно до ст. 1172 Цивільного кодексу України юридична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових обов'язків.

Згідно з ч. 2 ст. 1187 Цивільного кодексу України шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підляда, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку.

У пункті 12.1 ст. 12 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачено, що розмір франшизи при відшкодуванні шкоди, заподіяної майну потерпілих, встановлюється при укладанні договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності і не може перевищувати 2 (два) відсотки від ліміту відповідальності страховика, в межах якого відшкодовується збиток, заподіяний майну потерпілих. Страхове відшкодування завжди зменшується на суму франшизи, розрахованої за правилами цього підпункту.

З урахуванням викладеного Страхова компанія-2 після виплати страхового відшкодування отримала право зворотної вимоги до особи, відповідальної за завдану шкоду, яке згідно з договором про відступлення права вимоги перейшло до Позивача.

Крім того, в цьому випадку обґрунтованими є висновки про те, що за регресними зобов'язаннями перебіг позовної давності починається від дня виконання основного зобов'язання, а не з моменту настання страхового випадку.

ПРО СТЯГНЕННЯ ШКОДИ (СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ)

Відділення Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

та професійних захворювань (Відділення, позивач) звернулося до суду із позовом до

Товариства (відповідач) про стягнення 16579,20 грн шкоди, спричиненої виплатою Відділенням потерпілій особі внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Позов обґрунтований тим, що з вини водія, який керував вантажним автомобілем, що належав відповідачу, Фізична особа отримала тілесні ушкодження середньої тяжкості. В акті форми Н-1 зазначено, що нещасний випадок трапився з Фізичною особою під час виконання нею службових обов'язків. Згідно з висновком МСЕК встановлено стійку втрату професійної працездатності в розмірі 40% та III групи інвалідності.

З жовтня 2009 року по липень 2011 року Відділення відповідно до положень Закону України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» здійснило щомісячні страхові виплати в сумі 6709 грн 20 коп. та сплатило 9870 грн — вартість путівки на санаторно-курортне лікування.

Стягнення з відповідача в порядку регресу 16579,20 грн витрат на відшкодування шкоди, завданої Фізичній особі внаслідок нещасного випадку на виробництві, послужило причиною звернення з позовом до господарського суду.

Рішенням місцевого господарського суду, залишеним без змін постановою апеляційного господарського суду, позов задоволено повністю.

Задовольняючи позовні вимоги Відділення, суд першої інстанції, з яким погодився і суд апеляційної інстанції, виходив з того, що позивач здійснив страхові виплати потерпілій від нещасного випадку на виробництві, який стався з вини працівника відповідача, і здійснені страхові виплати є відшкодуванням шкоди, яка відповідно до ст. 1172 та ч. 1 ст. 1191 Цивільного кодексу України в порядку регресу повинна бути відшкодована відповідачем як особою, відповідальною за завдану шкоду.

Не погодившись із рішенням та постановою, відповідач звернувся до Вищого госпо-

дарського суду України з касаційною скаргою, в якій просить їх скасувати та відмовити у задоволенні позовних вимог повністю.

В обґрунтування своєї правової позиції скаржник посилається на недоведеність обставин, що мають значення для справи, які місцевий господарський суд визнав встановленими, порушення норм процесуального права, а також неправильне застосування норм матеріального права, зокрема статей 21, 25 та 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Вищий господарський суд України, розглянувши касаційну скаргу, перевіrivши наявні матеріали справи на предмет правильності юридичної оцінки обставин справи, повноти їх встановлення в судових рішеннях та застосування судами норм матеріального та процесуального права, дійшов висновків, що касаційна скарга підлягає задоволенню з таких підстав.

Як встановлено господарськими судами попередніх інстанцій, внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, що сталася у 1985 році, за участю належного відповідачеві вантажного автомобіля під керуванням водія, який виконував службові обов'язки, перебуваючи в трудових відносинах з відповідачем, Фізичній особі було завдано тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Зазначена дорожньо-транспортна пригода відбулася з вини водія вантажного автомобіля, що встановлено вироком райнарсуду у кримінальній справі.

Актом форми Н-1 про нещасний випадок на виробництві встановлено, що нещасний випадок трапився з Фізичною особою під час виконання нею службових обов'язків.

Згідно з висновком МСЕК Фізичній особі встановлена стійка втрата професійної працездатності 40% та III група інвалідності.

Відділенням через цей нещасний випадок відповідно до положень Закону України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне стра-

хування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (далі — Закон № 1105-XIV) здійснено страхові виплати в сумі 16579,20 грн (6709,20 грн — щомісячні страхові виплати за період з жовтня 2009 року по липень 2011 року, 9870,00 грн — вартість путівки на санаторно-курортне лікування).

Згідно з ч. 1 ст. 1191 Цивільного кодексу України особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Зазначена норма міститься в гл. 82 Цивільного кодексу України й регулює правовідносини щодо відшкодування шкоди, передбачає право регресу особи в разі, якщо вона відшкодувала потерпілому шкоду, заподіяну іншою особою в рамках деліктних правовідносин між нею та потерпілим.

Разом з тим правовідносини, пов'язані зі страхуванням різних видів, регулюються нормами гл. 67 Цивільного кодексу України.

Згідно зі ст. 980 Цивільного кодексу України предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з: 1) життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); 2) володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); 3) відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником (страхування відповідальності).

Відповідно до ст. 993 Цивільного кодексу України до страховика, який виплатив страхове відшкодування за договором майнового страхування, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, яке страхувальник або інша особа, що одержала страхове відшкодування, має до особи, відповідальної за завдані збитки.

За таких обставин за загальними правилами страхування страховик має право вимоги до особи, відповідальної за завдані збитки, лише в разі виплати страхового відшкодування за договором майнового страхування. В разі проведення страхових виплат за дого-

вором особистого страхування (життя, здоров'я, працездатності, пенсійного забезпечення) таке право вимоги страховика до особи, відповідальної за заподіяння шкоди, не передбачено.

Приписами ст. 999 Цивільного кодексу України передбачено, що законом може бути встановлений обов'язок фізичної або юридичної особи бути страхувальником життя, здоров'я, майна або відповідальності перед іншими особами за свій рахунок чи за рахунок заінтересованої особи (обов'язкове страхування). До відносин, що впливають із обов'язкового страхування, застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства.

Правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві, визначено положеннями Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року (далі — Основи) та Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Преамбулою Закону № 1105-XIV передбачено, що страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Статтею 5 цього Закону визначено основні принципи страхування від нещасного випадку, якими, зокрема, є обов'язковість страхування від нещасного випадку осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю; державні гарантії реалізації застрахованими особами своїх прав; обов'язковість фінансування Фондом соціального страхування з тимчасо-

вої втрати працездатності витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг в обсягах, передбачених цим Законом; формування та використання страхових коштів на засадах солідарності та субсидування; цільове використання коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; відповідальності роботодавців та Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за реалізацію права застрахованої особи на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за цим Законом.

Згідно з частинами 4, 5 ст. 6 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» суб'єктом страхування є страховик — Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. Об'єктом страхування від нещасного випадку є життя застрахованого, його здоров'я та працездатність.

Таким чином, страхування від нещасного випадку є обов'язковим особистим страхуванням.

Відповідно до статей 6, 20 Основ страховиками є цільові страхові фонди, які беруть на себе зобов'язання щодо збору страхових внесків та надання застрахованим особам матеріального забезпечення і соціальних послуг при настанні страхових випадків, основними джерелами коштів яких є внески роботодавців і застрахованих осіб.

Отже, ні Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, ні Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», ні норми гл. 67 Цивільного кодексу України не передбачають право страховика, який сплатив страхове відшкодування потерпілій особі, застрахованій за договором загальнообов'язкового державного соціального страхування згідно із Законом, на звернення з вимогою до вин-

ної особи про відшкодування сплачених застрахованому страхових сум.

* * *

Згідно з ч. 2 ст. 999 ЦК України до відносин, що впливають із обов'язкового страхування, застосовуються положення цього Кодексу, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства.

Преамбулою Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» передбачено, що страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їх трудової діяльності.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності є обов'язковим особистим страхуванням.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» не передбачає права страховика, який здійснив страхову виплату застрахованій особі за договором особистого соціального страхування, зворотної вимоги до винної особи.

Відповідно до ч. 1 ст. 1191 ЦК України особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Зазначена норма міститься в гл. 82 ЦК України й регулює правовідносини щодо відшкодування шкоди, передбачає право регресу особи в разі, якщо вона відшкодувала потерпілому шкоду, завдану іншою особою в рамках деліктних правовідносин між нею та потерпілим.

Здійснення Позивачем виплат за договором особистого соціального страхування у разі настання страхового випадку застрахованій особі не є шкодою в розумінні ст. 1166 ЦК України, отже, відповідно, Позивач не є

особою, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, і тому згідно з ч. 1 ст. 1191 ЦК України не набуває права зворотної вимоги до винної особи.

ПРО СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ПОСТАВЛЕНИЙ ПРИРОДНИЙ ГАЗ

Компанія (позивач) звернулася до господарського суду із позовом до Підприємства (відповідач) про стягнення 1843319,55 грн заборгованості, з яких: 1522223,18 грн основного боргу за поставлений за період з жовтня 2009 року по квітень 2010 року природний газ, 116821,50 грн нарахованої за період з 1 жовтня 2010 року по 31 березня 2011 року пені, 151783,66 грн інфляційних втрат за період з листопада 2009 року по лютий 2011 року та 3% річних за період з 11 листопада 2009 року по 31 березня 2011 року в розмірі 52491,21 грн.

Позовні вимоги обґрунтовано порушенням відповідачем своїх зобов'язань щодо оплати отриманого протягом жовтня—грудня 2009 року та січня—квітня 2010 року природного газу на загальну суму 1522223,18 грн за укладеним між сторонами договором поставки.

Рішенням місцевого господарського суду позов задоволено частково. Постановлено стягнути з Підприємства на користь Компанії 1522223,18 грн боргу, 5554,67 грн пені, 114040,85 грн інфляційних та 52491,21 грн річних, 16943,10 грн держмита та 216,92 грн витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу. В решті позову відмовлено. Визнано недійсним п. 7.10 договору поставки, укладеного між сторонами.

Рішення в частині задоволення позову мотивоване посиланнями на порушення відповідачем договірних зобов'язань в частині повної оплати отриманого газу, що є підставою до покладення на нього обов'язку зі сплати боргу, пені, інфляційних втрат та річних, з урахуванням правильного розрахунку пені та інфляційних втрат.

Рішення в частині визнання недійсним п. 7.10 договору обґрунтоване тим, що

останній суперечить положенням статей 260, 261 ЦК України, ч. 6 ст. 232 ГК України та відповідно до приписів статей 203, 215 ЦК України є підставою для визнання його недійсним.

Постановою апеляційного господарського суду рішення частково скасовано, в частині скасування постановлено нове рішення. Постановлено стягнути з Підприємства на користь Компанії 151783,66 грн інфляційних втрат. В решті рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Постанова мотивована посиланнями на арифметично невірний розрахунок місцевим судом суми інфляційних втрат, належних до стягнення з відповідача за порушення ним грошового зобов'язання.

Не погоджуючись із судовими рішеннями місцевого та апеляційного господарського суду, компанія звернулася до Вищого господарського суду України з касаційною скаргою, в якій, посилаючись на порушення судами попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права, а саме: ст. 232 ГК України, статей 203, 215, 260 ЦК України та статей 43, 83 ГПК України, просить скасувати постановлені у справі судові акти в частині визнання недійсним п. 7.10 договору та в частині відмови в задоволенні вимог про стягнення пені та постановити нове рішення про задоволення позову.

Розглянувши матеріали справи та доводи касаційної скарги, Вищий господарський суд України дійшов висновку, що вона не підлягає задоволенню з таких підстав.

Як встановлено господарськими судами попередніх інстанцій, між Компанією (постачальником) та Підприємством (покупцем) був укладений договір поставки при-